

**ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY
RÉGÉSZETI SZAKTERÜLETI RÉSZE**

F Ü L Ö P H Á Z A

**TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA ÉS
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZEINEK TELJES
KÖRŰ FELÜLVIZSGÁLATÁHOZ ÉS
MÓDOSÍTÁSÁHOZ**

Kecskemét

2025

TARTALOM

Az örökségvédelmi hatástanulmány tárgya.....	3
Örökségvédelmi (régészeti) vizsgálat.....	3
Általános földrajzi, geomorfológiai leírás	
A település történeti leírása a régészeti leletek alapján	
A település régészeti örökségének felmérése.....	5
Kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely	
Nyilvántartásba vett régészeti lelőhelyek	
A rendezés során tervezett változtatások és azok hatáselemzése.....	8
Beépítésre szánt területek	
Új beépítésre szánt területek	
Beépítésre nem szánt területek	
Értékvédelmi terv.....	14
Régészeti lelőhellyel érintett módosítások vonatkozásában	
Módosítással érintett területek tágabb környezetében lévő régészeti lelőhelyek vonatkozásában	
Lehetséges régészeti lelőhelyek vonatkozásában	
Összegzés.....	18
Nyilatkozat.....	20
Melléklet	
Régészeti lelőhelyek Fülöpháza közigazgatási határán belül.....	21
Jogszabályi környezet.....	22
Örökségvédelemmel, régészeti lelőhelyek védelmével kapcsolatos alapvető jogszabályok jegyzéke	
A kulturális örökség védelmével kapcsolatos további jogszabályok jegyzéke	
A régészeti lelőhellyel érintett területek típusai, ezen területeken követendő eljárások	
A régészeti feltárások egyes formáira vonatkozó különleges előírások	
Az örökségvédelmi bírság	

1. Az örökségvédelmi hatástanulmány tárgya

A 2001. évi LXIV. kulturális örökségvédelmi törvény 85/A. §-a alapján örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település fejlesztési koncepciójának kidolgozása során, ha a településfejlesztési koncepció készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi. Fülöpháza településrendezési eszközeit 2011-ben hagyták jóvá, egyes területeket érintő módosítások több esetben voltak, 2017-ben került sor az utolsó módosításra. A települési arculati kézikönyvet és rendeletet az Önkormányzat ugyancsak 2017-ben fogadta el.

Jelen hatástanulmány Fülöpháza településfejlesztési koncepciójának és településrendezési eszközeinek teljes körű felülvizsgálatához és módosításához kapcsolódik, Fülöpháza Önkormányzata megbízásából készült és az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi részét tartalmazza.

A hatástanulmány a megírásának időpontjában rendelkezésre bocsátott adatok alapján készült.

2. Örökségvédelmi (régészeti) vizsgálat

2.1. Általános földrajzi, geomorfológiai leírás

Fülöpháza a Duna-Tisza közén, a Kiskunsági-homokhát területén fekszik, amely egy szélhordta homokkal fedett hordalékkúp-síkság. Felszíne enyhén hullámos, jellemző formái az ÉNy-DK-i irányú közel párhuzamos buckasorok, közéjük ékelődő lapos területekkel.

A talajtípus itt többnyire különféle minőségű homok. A buckavonulatok mélyedéseiben a szikesek különböző típusai, részben réti talajok és ritkábban lápos réti talajok alakultak ki.

A történeti korokban a táj erdősültsége jóval nagyobb mértékű volt, az eredeti állapotokra jellemző erdős sztyepp helyét napjainkra egy homokpusztaréttel, nyáras-borókás és homoki tölgyeserdőkkel tagolt kultúrtáj váltotta fel. A területének közel fele, a Fülöpházi buckavidék a Kiskunsági Nemzeti Park részét képezi, szigorúan védett terület.

Fülöpháza a Duna-Tisza közti hátságra jellemzően felszíni vizekben eléggé szegény. A kevés csapadék a gyenge víztartó képességű talajban gyorsan elszivárog. A község területén volt egykori állóvizek mára már kiszáradtak. Éghajlata átmenet a mérsékelt meleg és meleg, száraz között.

Régészeti szempontból mindenekelőtt a mély fekvésű, vízállásos laposok vagy egykori erek, vízfolyások melletti magasabb partos helyek, dombok, hátak érdemelnek figyelmet, mivel főleg ezek voltak alkalmasak az emberi megtelepedésre.

Fülöpháza az 52. út közelében fekszik, a településen áthaladó alsóbbrendű közlekedési utak jó megközelítési lehetőséget biztosítanak.

Felhasznált irodalom:

Magyarország kistájainak katasztere I. (Szerk. Marosi Sándor–Somogyi Sándor) MTA FKI, Bp., 1990.

2.2. A település történeti leírása a régészeti leletek alapján

Fülöpháza község régészeti örökségének számbavétele az eddig megjelent helytörténeti és régészeti irodalom, a múzeumokban található tárgyi és adattári anyag alapján történt.

Az újkőkori kultúrák számára a Homokhátság kevésbé jelentett vonzó lehetőséget a tartósabb megtelepedésre, mint a halban-vadban gazdag folyómenti sáv, ezért a legkorábbi kultúrák inkább a Duna és a Tisza mentén telepedtek le. Ezt támasztja alá az is, hogy csupán egy esetben, a Csátár tanyánál, helyszíni szemle során rögzítettek újkőkori leleteket a település közigazgatási határán belül. Az újkőkort felváltó rézkor állattartó pásztornépei voltak az elsők, akik a Duna-Tisza köze középső sávját is birtokukba vették. Fülöpházáról nem, de tágabb környezetéből ismerünk ilyen korú leletek. A rézkort követő bronzkorban terjedt el a földművelő gazdálkodás, és ezzel az állandóbb, hosszabb ideig lakott településekhez kötődő életmód. A település közigazgatási területén létezett bronzkori település, ezt jelzi a Kondor-dűlő 2. lelőhelyen talált leletanyag. A vaskor időszakából jelenleg nem ismerünk régészeti lelőhelyeket.

Az 1. század közepén költöztek be a Duna-Tisza közére az iráni eredetű szarmaták első törzsei, a jazigok, akiket a III. században a roxolánok, majd az alánok követtek. A kezdetben főleg állattartással foglalkozó szarmaták laza szerkezetű szállásait az évszázadok során, a földművelés térhódításával a nagy kiterjedésű, folyamatosan lakott falvaik váltották fel, melyek sűrű településhálózatot alkottak a Duna-Tisza közén. Fülöpháza határában is több szarmata település lehetett. Szarmata településre utaló leletek többek között a Szennyvíztisztító telep, a Csátár-tanya, a Szívós-szék1-2 és a Kondor-dűlő1 lelőhelyről ismertek. Szarmata temetkezések eddig nem váltak ismertté a vizsgált területen.

Az 5-6. század viharos gyorsasággal egymást váltó hun-germán népmozgásainak nem maradt nyoma Fülöpháza határában. Az 568 táján betelepült új nép, az avarok első nemzedékének

emlékeit mindössze egy sír jelzi, mely a belterületen a Petőfi utcában került elő. A 7. század második felében lezajló népmozgás eredményeként újabb néphullám érkezett a Kárpát-medencébe, melynek nyomán jelentős változások következtek be az avarság életmódjában, tárgykultúrájában, hitvilágában. Avar településnyomok a Szennyvíztisztító-telep és a Ballószegi-dűlő lelőhelyen kerültek elő.

A 9. század végén a Kárpát-medencét birtokba vevő magyarság első nemzedékének emlékanyaga, egy honfoglalás kori sír Balázspusztáról ismeretes.

Az Árpád-korban a Duna-Tisza közén is az Alföld más területeihez hasonló sűrűségű településhálózat alakult ki. Árpád-kori településre utaló leletek a Szennyvíztisztító-telep, a Szabó-Szapannos József tny, a Hosszú rét, Bico tanya ÉNy lelőhelyről kerültek elő. Templomos faluhely nyoma a Templomdombi-dűlőben található. A mai Kerekegyháza település névadó őse, az Árpád-kori Kerekegyháza települése, temploma és temetője található ezen a jelenleg Fülöpházához tartozó területen. Itt, a Templom-halom lelőhelyen régészeti feltárássra is sor került 1932-ben, melynek során egy a 12. században épített kerek templom feltárássára került sor. Későbbi időszakok terepbejárásai azt jelzik, hogy a 15-16. század során a település lakott volt, valamint lakott volt a török hódoltság idején, a 16-17. században is.

Források:

- Magyar Nemzeti Múzeum Központi Régészeti Adattára, Budapest
- Kecskeméti Katona József Múzeum Régészeti Adattára, Kecskemét
- Siklósi Gyula: Kerekegyháza középkori települései, templomai, 1999.

3. A település régészeti örökségének felmérése

3.1. Kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely

A kulturális örökségvédelmi törvényben meghatározott fokozottan védett, vagy kiemelten védett régészeti lelőhely nincs a település közigazgatási határán belül.

3.2. Nyilvántartásba vett régészeti lelőhelyek

Az ismertté vált és nyilvántartásba vett régészeti lelőhelyek felsorolása előtt fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a település teljes közigazgatási határán belül csak egyes beruházásokhoz kapcsolódva került sor terepbejárásra. Amennyiben a település teljes közigazgatási területén sor kerülne szisztematikus terepbejárásra, az ismert régészeti lelőhelyek száma tovább növekedne.

Azonosító szám	Lelőhely neve	Helyrajzi szám	Száma	Típusa	Végzett tevékenység
27769	Petőfi u. 33.	63, 23, 20, 21, 26	1	népvándorlás kori sír	Csőfektetés során kora avar kori sír került elő.
27770	Templom-halom	0101/133, 0101/130, 0101/131, 0101/132, 0101/50, 0101/45, 0101/48, 0101/79, 0101/81, 0101/80, 0101/67, 0101/103, 0101/105, 0101/62, 095/61, 088/2, 095/63, 095/59, 095/69, 096, 0101/19, 0101/106, 0101/107, 0101/135, 095/64	2	középkori templom, temető, középkor, késő középkor telepnyom, temető	Terepbejárás és ásatás során Árpád-kori templom, temető és telepnyom, valamint török kori telepnyom és késő középkori telepnyom és temető került elő.
28027	Balázspusztá*	0117/7, 0126, 0128/2	3	honfoglalás kori sír	leletmentés során honfoglalás kori sír került elő, a szakirodalomban Izsák-Balázspusztá néven tartják számon.
58442	Szennyvíztisztító telep	056/2, 056/88, 056/89, 056/3, 056/85	4	római kori, népvándorlás kori és középkori telep	Helyszíni szemle során szarmata, avar és Árpád-kori telep nyomát rögzítették.
77137	Csatár-tanya	015, 039/59, 039/60	5	őskori és római kori telepnyom	Helyszíni szemle során újkőkori és szarmata település nyomát találták meg.
77139	Szívós-szék 1.	053/4, 053/5, 053/6, 053/55	6	római kori telepnyom	Helyszíni szemle során szarmata település nyoma került elő.

77141	Szívós-szék 2.	053/55	7	római kori település	Helyszíni szemle során szarmata település nyoma került elő.
77143	Ballószegi-dűlő	099, 0100/56, 0100/58, 0100/59	8	római kori és népvándorlás kori település	Helyszíni szemle során szarmata és avar település nyoma került elő.
77145	Kondor-dűlő 1.	052/1, 051/46, 051/47, 051/55, 051/54, 051/50, 051/53, 051/49, 051/48	9	római kori település	Terepbejárás során szarmata település nyoma került elő.
77147	Kondor-dűlő 2.	058/109, 058/107, 058/108	10	őskori település	Helyszíni szemle során bronzkori település nyoma került elő.
82039	Kossuth Lajos u. vége	051/85, 051/79, 051/37, 051/94, 051/93, 051/80, 051/81, 051/84, 051/83, 051/88, 051/87, 051/86, 051/29, 051/89, 051/92, 051/82, 051/91, 051/90	11	római kori település	Terepbejárás során szarmata település nyoma került elő.
82421	Szabó Szappanos József-tny	029/12, 029/21, 029/10, 029/11	12	középkori telep	Adatgyűjtés során Árpád-kori telepnymot azonosítottak.
86865	Temető Kelet	064/305, 064/9, 064/311	13	római kori telep	Terepbejárás során szarmata település nyomait találták meg.
86867	Temető Nyugat	058/37, 058/124, 058/35, 058/125, 058/38	14	római kori telep	Terepbejárás során szarmata telep előkerülését rögzítették.
92409	Hosszú rét, Bicótanya ÉNy	058/83, 058/80, 058/79, 058/164, 058/163, 058/129, 058/74, 058/71, 058/4, 058/70, 058/75	15	római kori és középkori telep	Terepbejárás során szarmata és Árpád-kori telep nyomait rögzítették.
99307	Ágasegyházi bekötőút	017/3, 065/111, 065/112, 065/115, 065/116, 065/3, 065/57, 094, 0116/16, 0116/17, 0116/18, 0116/2, 075	16	Középkori éremlelet, őskori, népvándorlás kori telepnym, ismeretlen korú temető és halom.	Árpád-kori éremleletet vittek be a múzeumba. A terepbejárás során őskori, népvándorlás kori település, valamint ismeretlen korú temető és halom meglétét rögzítették.

* A közhiteles nyilvántartásban a balázspusztai lelőhelyet Fülöpházánál tartják nyilván.

4. A rendezés során tervezett változtatások és azok hatáselemzése

Fülöpháza község Bács-Kiskun vármegye északnyugati részén található, ezen belül a Kecskeméti járás része. A település mellékutakon érhető el egy országos főútról, a jelentős forgalommal bíró 52-es útról kiágazó országos mellékúton (5215), amely a település belterületén is áthalad.

A település fejlesztésének legfőbb iránya, összefüggésben az Országos Területfejlesztési Konceptióval és a vármegyei fejlesztési irányelvekkel, a gyenge népességmegtartó képesség fejlesztése, valamint részvétel a klímaváltozás ellen a komplex homokhátsági program végrehajtásában és ezzel a minőségi környezet kialakításában, valamint a rekreációs turizmus fejlesztésében.

4.1.Beépítésre szánt területek

4.1.1. Lakóterületek

Településközpont: A központ a településrendezési terv szerint településközpont vegyes vagy falusias lakóterületbe sorolt. A település központja a két főtengety (Petőfi utca, Kossuth L. utca) kereszteződésében alakult ki. Itt találhatóak a Fülöpháza lakosságát kiszolgáló intézmények, a polgármesteri hivatal, orvosi rendelő, művelődési ház, melyek településközponti vegyes területbe tartoznak. Ezek az intézmények határozzák meg a település központi részének karakterét.

Régi településrész: A településmagot szegélyező lakóterület. A falusias, telkes, családi házas beépítés a meghatározó.

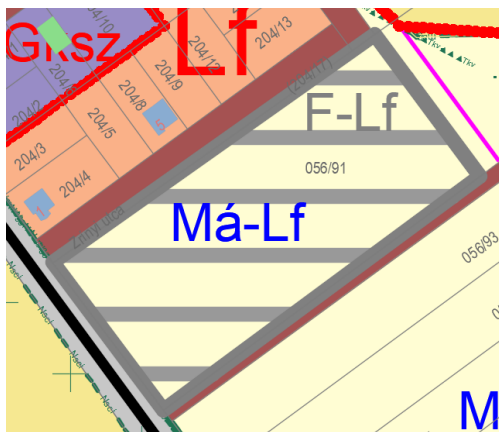
Új beépítésű településrész: A régi településrész északnyugati illetve délkeleti irányú folytatásaként alakultak ki. A terület építészeti karaktere inkább falusias. a jelenlegi lakóövezetek (falusias lakóövezet) megtartása javasolt.

A belterületen egy ismert és nyilvántartott régészeti lelőhely található a Petőfi u. 33. régészeti lelőhely 27769 nyilvántartási számon. A terület jelenleg beépített.

A továbbiakban a tervben szereplő változtatások közül csak azokat vesszük számba, ahol jelenlegi ismereteink szerint van, vagy lehetséges régészeti érintettség.

A korábban már kijelölt, de jelenleg beépítetlen vagy tartalék lakóterületként kijelölt területek megtartását javasolja a terv.

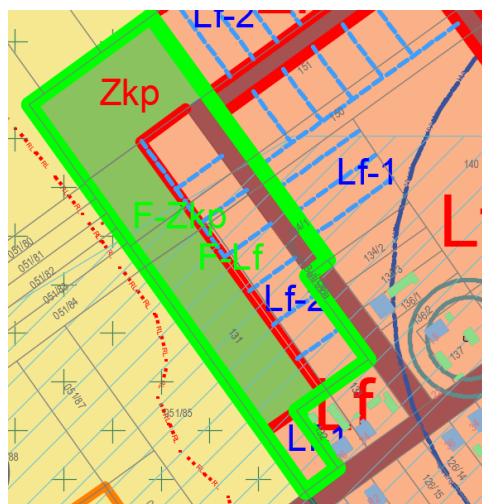
Tartalékterületek biztosítása hosszú távú lakóterületi fejlesztések érdekében a lakóterület déli részén az 52-es út irányában.

A kijelölt terület 1km-es körzetén belül két régészeti lelőhely is található, a Szívós szék 2 régészeti lelőhely, 77141 nyilvántartási számon, valamint a Szennyvíztisztító telep régészeti lelőhely 58442 nyilvántartási számon. Bár a két lelőhely az érintett terület tágabb környezetében található, a lelőhelyek jellegéből következően (szarmata települések) előfordulhat, hogy érintik ezt a területet.

Fülöpháza közterületeinek és zöldterületeinek rövidtávú komplex fejlesztését irányozza elő a jelenlegi terv. Ez közkertek kialakítását, a vízműutak rendezését jelenti, elsődlegesen önkormányzati tulajdonú telkeken, valamint az iskola és a polgármesteri hivatal telkéből kialakítva.

Közpark, valamint utca kialakítását és a környezet rendezését lakóterület kialakítása céljából tartalmazza a terv a település nyugati szélén.

Az érintett terület közelében található a Kossuth utca vége nevű régészeti lelőhely, nyilvántartási száma 82039. Mivel a lelőhely a vizsgált terület közvetlen közelében található, így minden bizonnyal érinti a területet.

4.1.2. Gazdasági területek

Beépítetlen gazdasági területek több csoportban helyezkednek el a településen, így Kerekegyháza-Fülöpháza határa mentén, valamint szórványosan a település külterületén. A beépítetlenség miatt a terv jelentős mezőgazdasági övezeti visszasorolást tartalmaz, elsősorban a kerekegyházi határ mellett. Új beépítésre szánt gazdasági területet a terv nem jelöl ki.

A terv a Gksz és Gip területek nagyobbik részét átsorolja a Gá gazdasági általános területbe a tényleges tevékenység alapján, a nagylétszámú állattartó telepeket pedig K-Mű mezőgazdasági üzemi területekbe sorolja.

Gazdasági területek esetében a kerekegyházi határnál van régészeti érintettség, a - 27770 nyilvántartási számú, Fülöpháza – Templomhalom lelőhely. A nyíllal jelzett területre kiterjed a régészeti lelőhely.

4.1.3. Különleges beépítésre szánt területek

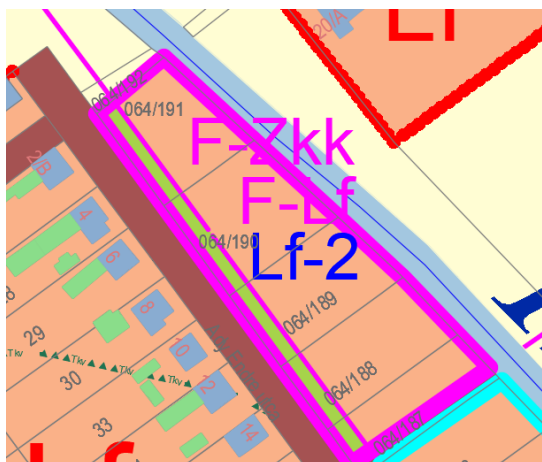
Új különleges beépítésre szánt területet a terv nem jelöl ki.

A jelenleg is K-Sp övezetbe sorolt sportterület övezeti besorolása megmarad. A különleges beépítésre szánt területek további része átsorolásra kerül különleges beépítésre nem szánt területbe, ezeket a változtatásokat ott részletezzük.

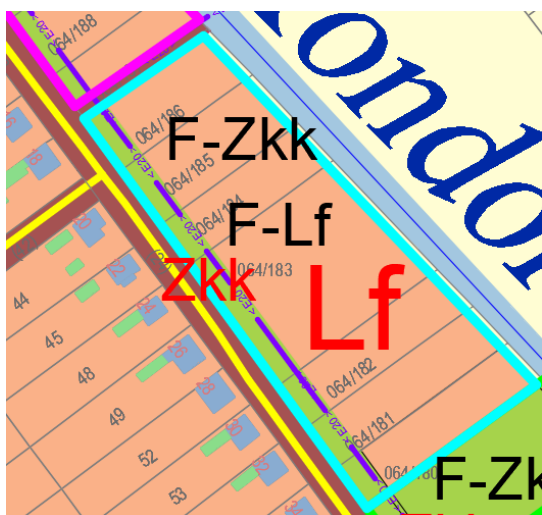
4.2. Új beépítésre szánt terület

Új lakóterületet, ami egyúttal új beépítésre szánt terület is, az Ady Endre utca északkeleti oldalán jelöl ki a terv a Kondor III. csatornáig terjedően. Rövid távú célként az Ady Endre utca

északkeleti oldalán kerülne sor magánerős telekalakításra önkormányzati részvétellel és közkert kialakításával.

A középtávú tervben az Ady Endre utca északkeleti oldalán, az előzőekben ismertetett terület folytatásában újabb magánerős telekalakításra, valamint közkert kialakítására kerülne sor.

Helyszíni szemle során megtekintettük az új beépítésre szánt területet. A terület nagyobbik része fás-bokros, növényzettel benőtt, vizsgálatra nem volt alkalmas. Kisebbik részét kukoricával vetették be. A homokos talajon régészeti lelőhelyre utaló jelenség nem volt megfigyelhető.

4.3. Beépítésre nem szánt területek

4.3.1. Közlekedési területek

Tervezik Fülöpháza és Kerekegyháza összekötését kerékpárúttal. A kerékpárút pontos nyomvonala még nem ismert.

Távlati célként szerepel a Kerekegyházát Fülöpházával összekötő tervezett út, valamint az Ágasegyházával összekötő út terve. Ezeknek az utaknak a megvalósításáról még nincs állami döntés.

4.3.2. Közmű területek

Mivel Fülöpházán nincs kiépített szennyvíz-csatorna hálózat, ezért tervezik ennek kiépítését és tisztítómű létesítése Kerekegyházával közösen.

4.3.3. Zöldterületek

A jelenlegi tervben az a cél, hogy Fülöpházán növeljék a zöldterületek arányát, egyrészt a beépítésre szánt területek csökkentésével, másrészt az önkormányzati tulajdonú különleges beépítésre szánt területek (vízműutak telke, víztorony telke) közparkba közkertbe történő átsorolásával.

4.3.4. Erdőterületek

A meglévő erdőterületek mellett a magasabb szintű területrendezési tervek alapján kötelezően ki kell jelölni további erdőövezeteket.

4.3.5. Mezőgazdasági területek

Általános mezőgazdasági övezetben (Má) maradnak a korábban ebbe az övezetbe sorolt mezőgazdasági területek. A tanyás területek Má vagy Mt övezeti besorolást kapnak.

4.3.6 Különleges beépítésre nem szánt területek

A különleges beépítésre szánt tanyasi turizmus területei a tanyasi és lovas turizmus visszaszorulása és a tényleges telekbeépítettség okán Kb-Tur különleges beépítésre nem szánt turisztikai területbe kerülnek visszasorolásra. Ez biztosítja a 10 % beépíthetőséget, amely valamennyi ilyen terület (Somodi tanya, Kulman tanya, Magony tanya, Akácos tanya, Melanie tanya, 060/22 és 060/100 hrsz-ból kialakított terület) kismértékű fejlesztését még lehetővé teszi. Jelenlegi ismereteink szerint ezeken a területeken nincs nyilvántartott régészeti lelőhely.

A jelenleg különleges beépítésre szánt *temető* különleges beépítésre nem szánt területbe kerül (hrsz 063/143, /145), mivel itt a megengedhető 10 % beépíthetőség hosszú távon megfelelő. A temető bővítését változatlanul tartalmazza a terv.

A temető közelében két régészeti lelőhely is található, Temető Kelet régészeti lelőhely, 86865 nyilvántartási számom, valamint a Temető Nyugat régészeti lelőhely, 86867 nyilvántartási számon. Amennyiben a temető bővítése a lelőhelyek irányába történik, úgy a bővítés érinteni fogja a régészeti lelőhelyeket.

Kb-Kf különleges beépítésre nem szánt megújuló energiahasznosító területbe kerül az önkormányzati tulajdonú *rekultivált szemételep* területe (hrsz: 090/74).

Tágabb környezetében található 27770 nyilvántartási számú, Fülöpháza – Templomhalom lelőhely.

5. Értékvédelmi terv

A régészeti lelőhelyek állagromlásának lassítása vagy megállítása csak az önkormányzat, a területileg illetékes múzeum, az örökségvédelmi hatóság és az érintett magánszemélyek és vállalkozások együttműködésével lehetséges.

A településrendezési terv koncepciójának kialakításánál a legtöbb esetben övezeti átsorolásokról van szó egy későbbiekben megvalósítandó cél érdekében. Így a változtatási igények a területfejlesztésre vonatkozóan több esetben általánosságban fogalmazódnak meg. Ezért az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi részében ugyancsak általános irányelveket tudunk megfogalmazni, ugyanakkor ott, ahol adott, vagy lehetséges a régészeti érintettség, a jelenleg hatályos jogszabályok alapján ismertetjük az eljárásrendet.

5.1. Régészeti lelőhellyel érintett módosítások vonatkozásában

5.1.1. Lakóterületek

Jelenlegi ismereteink szerint a tervezett módosításoknál a beépítésre szánt területeknél egy esetben valószínű régészeti érintettség. Közpark, valamint utca kialakítását és a környezet rendezését tervezik lakóterület kialakítása céljából a település nyugati szélén. Az érintett terület közvetlen közelében található a Kossuth utca vége nevű régészeti lelőhely, nyilvántartási száma 82039. A lelőhely nagyfokú közelsége miatt, amennyiben az érintett területen 30 cm-nél mélyebb földmunkára kerül sor, a földmunkák idejére régészeti megfigyelést javasunk.

5.1.2. Gazdasági területek

A Kerekegyházával határos településhatáron lévő gazdasági területeknél övezeti átsorolást tartalmaz a terv. A terület egy részén található a 27770 nyilvántartási számú, Fülöpháza – Templomhalom lelőhely. Ezért amennyiben az övezeti átsorolás után a lelőhellyel érintett területen a talajt 30 cm-nél mélyebben megbolygató földmunkára kerül sor, a lelőhellyel érintett területen megelőző régészeti feltárás elvégzése szükséges.

A fent említett két területnél régészeti felügyeletet, valamint megelőző feltárást javasoltunk. A megelőző feltárásra vonatkozó jogszabályokat a 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről (továbbiakban Kötv.) 22-23/A §-a tartalmazza (Jogszabályi melléklet 25-28. oldal). A javasolt régészeti munkákról, a megelőző feltárásról, valamint a régészeti felügyeletről, mint hatóság a Bács-Kiskun Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály, Építésfelügyeleti és Örökségvédelmi Osztály (6000, Kecskemét, Széchenyi krt. 12) dönt és írja

elő. A régészeti munkák elvégzésére a területileg illetékes Kecskeméti Katona József Múzeum (6000, Kecskemét, Bethlen krt. 1.) jogosult.

5.2. Módosítással érintett területek tágabb környezetében lévő régészeti lelőhelyek vonatkozásában

5.2.1. Lakóterületek

Hosszú távú lakóterületi fejlesztések érdekében a település déli részén az 52-es út felé tartalék lakóterület kialakítására kerül sor. Az érintett terület tágabb környezetében két régészeti lelőhely is található, a Szívós szék 2 régészeti lelőhely, 77141 nyilvántartási számon, valamint a Szennyvíztisztító telep régészeti lelőhely 58442 nyilvántartási számon.

A két régészeti lelőhely jellegéből adódóan – mindkettő szarmata település, és valószínűleg nagy kiterjedésűek – ha sor kerül a földmunkákkal járó fejlesztésre, javasoljuk, hogy ezekre a munkákra régészeti megfigyelés mellett kerüljön sor.

5.2.2. Különleges beépítésre nem szánt területek

A jelenleg különleges beépítésre szánt temető különleges beépítésre nem szánt területbe kerül, és a terv tartalmazza a temető bővítését is.

A temető közelében két régészeti lelőhely is található, Temető Kelet régészeti lelőhely, 86865 nyilvántartási számom, valamint a Temető Nyugat régészeti lelőhely, 86867 nyilvántartási számon. Amennyiben a temető bővítésére a lelőhelyek irányába kerül sor, úgy a bővítés előtt szükséges a megelőző régészeti feltárás elvégzése.

Kb-Kf különleges beépítésre nem szánt megújuló energiahasznosító területbe kerül az önkormányzati tulajdonú rekultivált szeméttelap területe (hrszt: 090/74). A szeméttelap tágabb környezetében található a 27770 nyilvántartási számú, Fülöpháza – Templomhalom lelőhely. Az energiahasznosító terület (napelempark) kialakítása minden bizonnyal nagyberuházásnak tekinthető majd. A Kötv. meghatározta a nagyberuházás fogalmát, vagyis minden olyan beruházást annak tekint, amely meghaladja az 500 millió forintot, és a nagyberuházásokra vonatkozóan külön törvényi szabályozást alkalmaz.

A nagyberuházásokhoz előzetes régészeti dokumentációt (ERD) kell készíttetni, amely alkalmas az elvégzendő régészeti feladatellátás módjának, valamint idő- és költségvonzatának meghatározására. Az előzetes régészeti dokumentációt a beruházóval kötött írásbeli szerződés alapján a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv, a Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti

Régészeti Intézet (1113 Budapest, Daróczi út 3.) jogosult elkészíteni. A követendő eljárást, mint szakhatóság a Bács-Kiskun Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály, Építésfelügyeleti és Örökségvédelmi Osztály (6000, Kecskemét, Széchenyi krt. 12) írja elő.

5.3. Lehetséges régészeti lelőhelyek vonatkozásában

5.3.1. Közlekedési és közmű területek

Fülöpháza és Kerekegyháza között tervezett kerékpárút pontos nyomvonala még nem ismert. Amennyiben ismertté válik egyszerűsített előzetes régészeti dokumentációt (ERD I) kell készíttetni.

A 68/2018 (IV.9) Korm. rendelet értelmében egyszerűsített előzetes régészeti dokumentációt lehet készíttetni, ha a nyomvonalas létesítmény esetén a tervezett földmunkák által érintett terület szélessége nem éri el a 3,5 métert, és ha az örökségvédelmi szerv rendelkezésére álló tervezési és régészeti adatok alapján megállapítható, hogy a beruházás során végzett földmunka nem éri el a régészeti örökség jelentkezésének felső síkját vagy a beruházás megvalósításának módja nem veszélyezteti a régészeti jelenségeket. (38§1-3)

Előzetes régészeti dokumentáció, ebben az esetben az egyszerűsített előzetes régészeti dokumentáció (ERD I.) az adattári kutatás és a terepi régészeti felderítés eredményeit tartalmazza. Az előzetes régészeti dokumentációt a beruházóval kötött írásbeli szerződés alapján a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv, a Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Régészeti Intézet (1113 Budapest, Daróczi út 3.) jogosult elkészíteni. A követendő eljárást, mint szakhatóság a Bács-Kiskun Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály, Építésfelügyeleti és Örökségvédelmi Osztály (6000, Kecskemét, Széchenyi krt. 12) írja elő.

Jelenleg Fülöpházán nincs kiépített szennyvíz-csatorna hálózat. A tervben szerepel a hálózat kiépítése és tisztítómű kialakítása is Kerekegyházával közösen. Ez a projekt valószínűleg nagyberuházásnak tekinthető. A már korábban ismertetett törvényi szabályozás vonatkozik rá, vagyis a Kötv. nagyberuházásnak tekinti mindazt a beruházást, amely meghaladja az 500 millió forintot. A jelenleg hatályos törvények alapján előzetes régészeti dokumentációt (ERD) kell

készíteni az adott beruházásra, amely alkalmas az elvégzendő régészeti feladatellátás módjának, valamint idő- és költségvonzatának meghatározására. Az előzetes régészeti dokumentációt a beruházóval kötött írásbeli szerződés alapján a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv, a Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Régészeti Intézet (1113 Budapest, Daróczi út 3.) jogosult elkészíteni. A követendő eljárást, mint szakhatóság a Bács-Kiskun Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály, Építésfelügyeleti és Örökségvédelmi Osztály (6000, Kecskemét, Széchenyi krt. 12) írja elő.

A nagyberuházás törvényi szabályozását a Kötv. 23§-a tartalmazza, ezen belül az előzetes régészeti dokumentációra vonatkozó törvényi szabályozást a Kötv. 23/C és 23/D §-a tartalmazza. (Jogszabályi melléklet 28-29. oldal.)

5.3.2. Erdőterületek

A terv alapján szükséges további erdőövezetek kijelölésére. Amennyiben ez egyúttal erdőtelepítéssel is jár, a lelőhelyek védelmében, és azért, hogy az erdőtelepítés minél kisebb károsodást okozzon a lelőhelyek állapotában, az erdősítés megkezdése előtt, a pontos tervek ismeretében egyszerűsített előzetes régészeti dokumentáció (ERD I.) elkészíttetését tartjuk szükségesnek. Az ERD I. az adattári kutatás és a terepi régészeti felderítés eredményeit tartalmazza. A dokumentáció elkészítésére a Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Régészeti Intézet (1113 Budapest, Daróczi út 3.) jogosult. A követendő eljárást a Bács-Kiskun Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály, Építésfelügyeleti és Örökségvédelmi Osztály (6000, Kecskemét, Széchenyi krt. 12) írja elő.

Az értékvédelmi tervben kell felhívni a figyelmet arra, hogy bár jelenleg a módosítások leginkább övezeti átsorolásokra korlátozódnak, ezek hatására a későbbiekben jelentős beruházásokra is sor kerülhet. Már korábban jeleztük, hogy a Kötv. meghatározta a nagyberuházás fogalmát és a nagyberuházásokra vonatkozóan külön törvényi szabályozást alkalmaz. Ezért, ha a későbbiekben Fülöpháza területén olyan gazdasági beruházásra kerül sor, amely meghaladja az 500 millió forintot, vagyis a Kötv. szerint nagyberuházásnak számít, a jelenleg hatályos törvények alapján előzetes régészeti dokumentációt (ERD) kell készíteni az adott területre. A nagyberuházás törvényi szabályozását a Kötv. 23§-a tartalmazza, ezen belül az előzetes régészeti dokumentációra vonatkozó törvényi szabályozást a Kötv. 23/C és 23/D §-a tartalmazza. (Jogszabályi melléklet 28-29. oldal.)

Ugyancsak az értékvédelmi tervben kell jeleznünk azt is, hogy a tervben szereplő további módosítások esetében sehol nem zárható ki a régészeti érintettség. Fülöpháza közigazgatási határán belül nem került sor szisztematikus régészeti terepbejárásra, csupán véletlenszerűen előkerült régészeti leleteket ismerünk, vagy egy-egy projekthez kapcsolódva volt terepbejárás, melynek során több régészeti lelőhely is ismertté vált. Mindezek azt jelzik, hogy Fülöpháza jelenlegi közigazgatási határán belül a különböző régészeti korokban változó intenzitású megtelepedéssel számolhatunk, ezért nem zárható ki a földmunkák során régészeti leletek előkerülése. A váratlanul, régészeti feltáráson kívül előkerülő régészeti leletek esetében a Kötv. mentő feltárásokra vonatkozó 24-26.§-t kell alkalmazni (lásd Jogszabályi melléklet 34-35. oldal). A mentő feltárás elvégzésére jogosult intézmény a Kecskeméti Katona József Múzeum (6000 Kecskemét, Bethlen krt. 1.).

6. Összegzés

Fülöpháza településfejlesztési koncepciója és településrendezési eszközeinek teljes körű felülvizsgálata és módosítása részben általános elveket és távlati terveket fogalmaz meg.

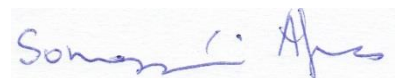
A tervezett változtatások nagy többsége övezeti átsorolást jelent, ezek az átsorolások több esetben később tervezett beruházások érdekében történnek. Magának az övezeti átsorolás tényének nincs régészeti vonzata, de az átsorolás utáni tervek megvalósítása, a különböző beruházások kivitelezése érinti, érintheti magukat a régészeti lelőhelyeket. Ezért a régészeti érintettséget ebben a vonatkozásban tekintettük át.

- *A település nyugati szélén közpark, valamint utca kialakítását és a környezet rendezését tervezik lakóterület kialakítása céljából. A régészeti lelőhely nagyfokú közelsége miatt ebben az esetben, a földmunkák idejére régészeti megfigyelést javasolunk.*
- *A Fülöpháza - Kerekegyháza településhatáron lévő gazdasági területeknél övezeti átsorolást tartalmaz a terv. Amennyiben az övezeti átsorolás után a lelőhellyel érintett területen a talajt 30 cm-nél mélyebben megbolygató földmunkára kerül sor, a lelőhellyel érintett területen megelőző régészeti feltárás elvégzése szükséges.*
- *A település déli részén az 52-es út irányában tartalék lakóterület kialakítására kerül sor. Az érintett terület tágabb környezetében két régészeti lelőhely is található, ezért, ha sor kerül a földmunkákkal járó fejlesztésre, javasoljuk, hogy ezekre a munkákra régészeti megfigyelés mellett kerüljön sor.*
- *A temető nyugati és keleti végénél nyilvántartott régészeti lelőhelyek vannak. Amennyiben a temető bővítésére a lelőhelyek felé kerül sor, úgy a bővítés előtt szükséges a megelőző régészeti feltárás elvégzése.*

- *rekultivált szeméttelp* esetében feltételeztük, hogy a fejlesztés a Kötv. alapján nagyberuházásnak tekinthetőek. Ilyen esetekben az *előzetes régészeti dokumentáció* (ERD) elkészíttetését javasoltuk.
- Nagyberuházásnak tekinthető a *szennyvízcsatorna-hálózat kiépítése és a tisztítótelep* kialakítása. Ezért első lépésként *előzetes régészeti dokumentáció* (ERD) készíttetése szükséges.
- Fülöpháza és Kerekegyháza között tervezett *kerékpárút* pontos nyomvonala még nem ismert. Amennyiben ismertté válik *egyszerűsített előzetes régészeti dokumentációt* (ERD I) kell készíttetni.
- Amennyiben *erdősítések*re kerül sor, a munkálatokat megelőzően *egyszerűsített előzetes régészeti dokumentáció* (ERD I.) elkészíttetését javasoljuk.

Minden esetben a javasolt feladat alkalmazásáról a döntést a Bács-Kiskun Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály, Építésfelügyeleti és Örökségvédelmi Osztály, mint szakhatóság hozza meg. A szakhatóság által előírt örökségvédelmi feladat ellátására a feladat típusától függően vagy a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv, a Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Régészeti Intézet (1113 Budapest, Daróczi út 3.), vagy a megyei hatókörű Kecskeméti Katona József Múzeum (6000, Kecskemét, Bethlen krt. 1.) jogosult.

Kecskemét, 2025. május 30.

Somogyvári Ágnes
régészeti szakértő

7. Nyilatkozat

Alulírott, **Somogyvári Ágnes**, régész, nyilatkozom, hogy a 439/2013 (XI. 20) Korm. rendelet előírásának megfelelően szerepelek a Miniszterelnökség régészeti szakértői névjegyzékében.

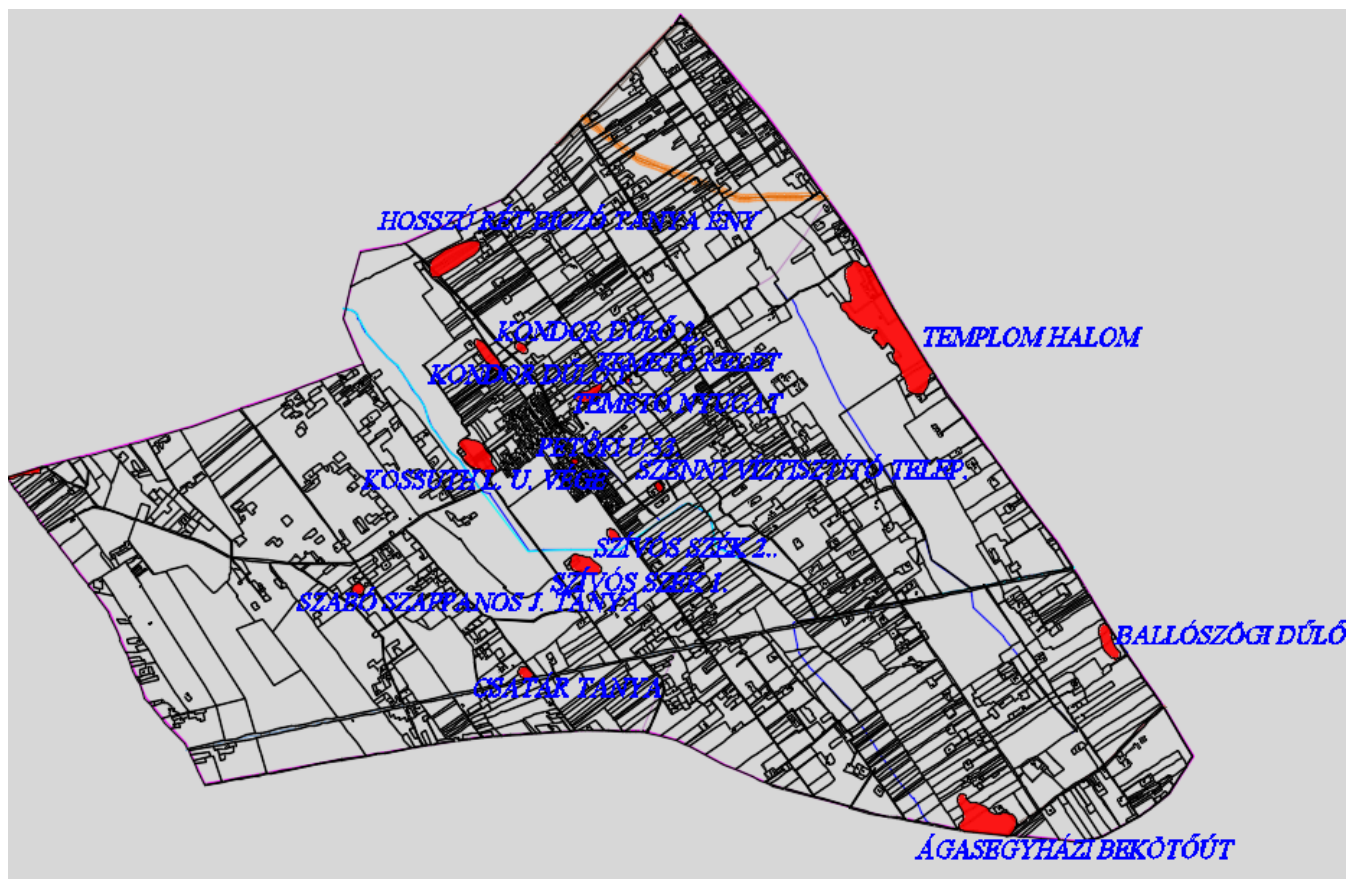
Az általam jegyzett örökségvédelmi hatástanulmány a készítés idején hatályos örökségvédelmi jogszabályokkal és hatósági előírásokkal összhangban készült, a tanulmányban szereplő tervezett megoldásokra vonatkozó javaslatok azoknak mindenben megfelelnek.

Kecskemét, 2025. május 30.

Somogyvári Ágnes
régészeti szakértő

Mellékletek

Nyilvántartott régészeti lelőhelyek Fülöpháza közigazgatási területén

Jogszabályi környezet

Örökségvédelemmel, régészeti lelőhelyek védelmével kapcsolatos hatályos jogszabályok jegyzéke

1. Örökségvédelemmel, régészeti lelőhelyek védelmével kapcsolatos alapvető jogszabályok jegyzéke

- a) 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről
- b) 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről;
- c) 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól;
- d) 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről, különösen a kunhalmok és földvárak törvényi védelméről (23. § 2-3 bek. f, g.)
- e) 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről.
- f.) 312/2012. (XI. 8.) Korm. Rendelet az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról
- g.) 496/2016. (XII. 28.) Korm. rendelet
a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról
- h.) 497/2016. (XII. 28.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmét érintő egyes kormányrendeletek módosításáról
- i.) 68/2018 (IV. 9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról
- j) 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről
- k.) 13/2015. (III. 11.) MvM rendelete a régészeti lelőhely és a műemléki érték nyilvántartásának és védetté nyilvánításának, valamint a régészeti lelőhely és a lelet megtalálója anyagi elismerésének részletes szabályairól
- l.) 14/2015 (III. 11.) MvM rendelete a nagyberuházást megelőző régészeti feltárás végzésére jogosult intézmények és a feltárásban alvállalkozóként részt vevő szervezetek akkreditálásának szabályairól és eljárásrendjéről
- m.) 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről,.177. § (3.) szerint
- n.) 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről; különös tekintettel a 357 és 358. §-ra

2. A kulturális örökség védelmével kapcsolatos további jogszabályok jegyzéke

- a) 1954. évi Hágai Egyezmény" [1957. évi 14. törvényerejű rendelet a kulturális javak fegyveres összeütközés esetén való védelme tárgyában Hágában, 1954. évi május hó 14. napján kelt nemzetközi egyezmény, valamint az ahhoz csatolt jegyzőkönyv (a kulturális javak háború idején megszállott területről való kivitelének tilalma tárgyában) kihirdetéséről];
- b) 2001. évi LXXX. törvény a jogellenesen kivitt kulturális javak visszaszolgáltatásáról;
- c) 191/2001. (X. 18.) Korm. rendelet az örökségvédelmi bírságról;
- d) 47/2001 (III. 27) Korm. rendelet a muzeális intézményekben folytatható kutatásról;
- e) 149/2001 (VIII. 31) Korm. rendelet a Magyar Köztársaság Kormánya és az Európa Tanács tagállamai között 1992. január 16-án kelt, Valettában aláírt, a régészeti örökség védelméről szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről;
- f) 20/2002. (X. 4.) NKÖM rendelet a muzeális intézmények nyilvántartási szabályzatáról;

3. A régészeti lelőhellyel érintett területek típusai, ezen területeken követendő eljárások

3.1. A kulturális örökségvédelmi törvény régészeti örökségre vonatkozó előírásai

A 2001. évi LXIV., a kulturális örökség védelméről szóló törvény meghatározza a régészeti örökség fogalmát: *Régészeti örökség*: az emberi létnek a föld felszínén, a föld vagy a vizek felszíne alatt és a természetes vagy mesterséges üregekben 1711 előtt keletkezett érzékelhető nyoma, amely segít megismerni az egyetemes kultúrát, az emberiség történetét, kapcsolatát környezetével, valamint hozzájárul az ország területén élt népek és a nemzet történelmének rekonstruálásához, igazolja, bemutatja, alátámasztja népünk eredetét és fejlődését, továbbá amellyel kapcsolatos információszerzés fő forrásai a feltárás és egyéb kutatási módszerek. (7§ 37.)

Meghatározza a *régészeti lelőhely* fogalmát: földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatóak, (7.§ 35.) és a *nyilvántartott régészeti lelőhely* fogalmát is: a közhiteles nyilvántartásba vett, e törvény alapján általános védelem alatt álló régészeti lelőhely. (7.§ 23.)

A földmunkával járó fejlesztéseknél ugyancsak meghatározza a törvény a követendő magatartást: 19.§(1) A földmunkával járó beavatkozásokkal, fejlesztésekkel, beruházásokkal, beleértve az ásványi vagyon kitermelését is (a továbbiakban együtt: beruházások), a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni.

(2) A régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el.

(3) A régészeti feltárások költségeit - a mentő feltárás, valamint a 23/F. § (7) bekezdésében foglalt eset kivételével - a 10. § (1) bekezdésére figyelemmel annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált.

(4) A régészeti feladatellátás hatósági ár alapján végezhető. A régészeti feladatellátásra vonatkozó hatósági ár képzésének szabályait, az alkalmazható legmagasabb ár mértékét, valamint a régészeti feladatellátással összefüggő költségtételek figyelembevételének részletes szabályait kormányrendelet határozza meg. A hatósági árra vonatkozó szabályokat évente felül kell vizsgálni.

3.1.1. Fokozottan védett, vagy kiemelten védett régészeti lelőhely

Az örökségvédelmi törvény a nyilvántartott régészeti lelőhelyeknél figyelembe vesz védett régészeti lelőhelyeket. Ezen belül két kategóriát különböztet meg: a fokozottan védett, vagy kiemelten védett régészeti lelőhelyet (13. § 3.). Kiemelten védettnek tekinti azt a lelőhelyet, amely kivételes tudományos jelentőséggel bír és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontosságú. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír. (13. § 4.)

3.1.2. Régészeti érdekű terület, továbbá valamely tevékenység során bárhol újonnan észlelt régészeti lelőhely

Az örökségvédelmi törvény meghatározza a régészeti érdekű terület fogalmát is:

Régészeti érdekű terület: valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető. (7. § 29. pont)

A törvény 19. § (2) szerint: A régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el.

4. A régészeti feltárások egyes formáira vonatkozó különleges előírások

Az örökségvédelmi törvény előírja, hogy meghatározott körülmények között milyen típusú feltárássra van lehetőség. A feltárás típusai a következők: mentő feltárás a váratlanul, régészeti feltárás nélkül előkerülő lelete esetére; a próbafeltárás a régészeti érdekű területek érintettségének megállapítására; beruházásokhoz kapcsolódó megelőző feltárás; a törvény külön szabályozza a nagyberuházáshoz kapcsolódó régészeti feladatellátást

4.1.1. Próbafeltárás

21.§ (1) A próbafeltárás célja

- a) a terület régészeti érintettségének megállapítása,
- b) régészeti lelőhelyek állapotának felmérése, jellegének, térbeli kiterjedésének és rétegsorainak megállapítása,
- c) a nyilvántartott régészeti lelőhely védetté nyilvánításának előkészítése során a lelőhelyek védelmi fokozatának megállapítása és osztályozása,
- d) megelőző feltárás esetén a veszélyeztető forrásoknak, valamint a megelőző feltárás módjának és mértékének meghatározása,
- e) nagyberuházás esetén az előzetes régészeti dokumentáció munkarészeként a régészeti érintettség meghatározása.

(2) A próbafeltárást a régészeti rétegsor aljáig kell elvégezni.

4.1.2. Megelőző feltárás

22.§ (1) A nyilvántartott régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén megelőző régészeti feltárást kell végezni.

(2) A földmunkával járó beruházások előkészítése során a földterület-kiválasztáshoz és nyomvonal-kijelöléshez a beruházó előzetes régészeti dokumentációt készíttethet.

(2a) A földmunkával járó, nagyberuházásnak nem minősülő, új nyomvonalú, külterületi közútépítések előkészítése során - a kerékpárút kivételével - a beruházó köteles a régészeti érintettség felderítése érdekében előzetes régészeti dokumentációt készíttetni.

(2b) A (2) és (2a) bekezdés szerinti előzetes régészeti dokumentáció készítésére a 23/C. és 23/D. §-ban foglaltak alkalmazásával a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv jogosult.

(3) A nyilvántartási adatok és - ha rendelkezésre áll - az előzetes régészeti dokumentáció adatai, valamint a beruházás régészeti örökségre gyakorolt hatása alapján a védettségi fokozat figyelembevételével a hatóság - jogszabályban meghatározottak szerint - a megelőző feltárás keretében

- a) régészeti megfigyelést ír elő, ha

- aa) a tervezett tevékenység nem, vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit,
 - ab) a régészeti örökség elemeinek előfordulása szórványos,
 - ac) a beruházással kapcsolatos földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökség elemeinek jelentkezési szintjét,
 - ad) a nyilvántartott régészeti lelőhely beruházással érintett területét korábban földmunkával bolygatták, vagy
 - ae) a beruházás műszaki jellege miatt a régészeti feladatellátás más módon nem végezhető el,
 - b) próbafeltárást ír elő - jogszabályban meghatározott kivételekkel -, ha
 - ba) előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez jogszabályban meghatározottak szerint nem végeztek próbafeltárást,
 - bb) földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg,
 - bc) a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert,
 - c) teljes területű feltárást ír elő, ha
 - ca) a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának kiemelkedő fontosságú forrása,
 - cb) a beruházás történeti városmag területén valósul meg,
 - d) teljes területű feltárást írhat elő, ha a feltárás a tudományos ismereteket várhatóan jelentős új eredményekkel gazdagítja.
- (4) A hatóság a (3) bekezdés a)-d) pontjában meghatározott régészeti feladatokat a lelőhely különböző részei vonatkozásában eltérően is meghatározhatja.
- (5) Megelőző feltárást végezhet
- a) a régészeti gyűjtőkörrel és a feltárás helye szerinti gyűjtőterülettel rendelkező területi múzeum (a továbbiakban: területi múzeum), Budapesten a Budapesti Történeti Múzeum, ha a beruházással érintett terület nem lépi túl a területi múzeum gyűjtőterületét;
 - b) a gyűjtőterületén érintett vármegyei hatókörű városi múzeum, ha
 - ba) nincs területi múzeum a beruházással érintett területen,
 - bb) a területi múzeum kapacitása nem teszi lehetővé az önálló feladatellátást,
 - bc) a beruházással érintett terület túllépi a területi múzeum gyűjtőterületét.
 - c) jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv a 23/G. §-ban meghatározott feladatok ellátásánál és a saját vagyonkezelésében levő ingatlanjain.
- (6) Az (5) bekezdés b) pont bb) alpontja szerinti kapacitás rendelkezésre állásáról a területi múzeum a beruházó megkeresésére nyolc napon belül nyilatkozni köteles.

(7) Az (5) bekezdés b) pont bb)-bc) alpontja esetében a megelőző feltárás elvégzésébe a területi múzeumot kapacitása erejéig kötelezően be kell vonni.

(8) A régészeti feladatellátás szaktevékenységi részének jogszabályban meghatározottak szerinti elvégzésébe kapacitáshiány esetén kizárólag más, a 20. § (4) bekezdés szerinti feltárásra jogosult intézmény vonható be. A bevont feltárásra jogosult intézmény további régészeti szaktevékenységet ellátó közreműködőt nem vehet igénybe.

(8a) A régészeti feladatellátás járulékos részéhez a megelőző feltárást végző múzeum biztosítja a szükséges régészeti bontómunkát. A régészeti bontómunkába gazdasági társaság bevonható.

(9) A megelőző feltárás költségei magukba foglalják a régészeti feltárás terepi munkavégzésén túl - beleértve a feltárás munkafeltételei biztosítását is - a jogszabályban meghatározott tartalmú dokumentálás és az elsődleges leletfeldolgozás költségeit. A feltárást végző intézmény köteles a tényleges felhasználásról jogszabályban meghatározott módon elszámolni.

(10) A megelőző feltárásra vonatkozóan a feltárásra jogosult intézmény és a beruházó írásbeli szerződést köt. A szerződés tartalmazza a feltárás módját, időtartamát, a feltárásra jogosult intézmény által végzendő régészeti feladatellátás költségét, valamint a jogszabályban meghatározott egyéb szakmai feltételeket.

(11) A (10) bekezdés szerinti szerződést a feltárásra jogosult intézménynek és a beruházónak a jogszabályban meghatározott adattartalomnak a beruházó által történő rendelkezésre bocsátásától számított 15 napon belül kell megkötöni.

23. § (1) Megelőző feltárás esetén a teljes felületű feltárást legalább az engedélyezési vagy kiviteli terv szerinti földmunkával érintett mélységig kell elvégezni azzal, hogy a földmunkával érintett mélység szintjén lévő régészeti leletek és emlékek egészét fel kell tárni.

(2) A régészeti feltáráshoz kapcsolódó régészeti földmunka megvalósításáról a beruházó köteles gondoskodni. Ha a beruházó nem tudja biztosítani a földmunkát, akkor a feltárást végző intézmény - a közbeszerzésekről szóló törvény szerint - gondoskodik a régészeti feladatellátáshoz kapcsolódó földmunka elvégzéséről a beruházó költségén.

(2a) A régészeti feltárás dokumentálásához kapcsolódó geodéziai és térinformatikai feladatok ellátásába gazdasági társaság bevonható.

(3) Ha a megelőző feltárás módja régészeti megfigyelés, akkor a földmunkát a feltárás vezetőjének irányításával kell végezni. A régészeti megfigyelés során előkerülő régészeti lelőhelyek feltárási módjáról és feltételeiről jogszabályban meghatározottak szerint a hatóság dönt.

(4) Teljes felületű feltárás során régészeti megfigyelés nem végezhető.

23/A. § A régészeti örökség védelme és a beruházások hatékonyabb megvalósítása érdekében a nyilvántartott régészeti lelőhelyen kívüli földmunka esetén a régészeti feltárássra a 22. § (10)-(11) bekezdésében foglalt követelmények szerinti szerződés köthető.

4.2.1. Nagyberuházáshoz kapcsolódó régészeti feladatellátásra vonatkozó előírások

A Kötv. 7. §, 20. pontja meghatározza a nagyberuházás fogalmát:

20. *Nagyberuházás*: az alábbi, földmunkával járó beavatkozás, fejlesztés, beruházás:

- a) a bruttó 500 millió forintos értékhatárt meghaladó teljes bekerülési költségű beruházás,
- c) a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. által kezelt beruházás,
- d) a védmű-, töltés- és a 2500 hektár alapterületet meghaladó árapasztó- vagy árapasztó tározó-építés, vagy
- e) azon közérdekű célú beruházás, amelynek megvalósítása érdekében a kisajátításról szóló törvény szerint kisajátítást végeztek.

23/B. § (1) Nagyberuházáshoz kapcsolódó régészeti feladatellátásra - beleértve az előzetes régészeti dokumentáció készítését - a megelőző feltárássra vonatkozó szabályokat a 23/C-23/F. §-ban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

4.2.2. Előzetes régészeti dokumentáció

23/C. § (1) Nagyberuházás esetén – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel - előzetes régészeti dokumentációt kell készíteni.

(2) Előzetes régészeti dokumentációnak minősül a hatástanulmány is, ha a tartalmát és az elkészítéséhez alkalmazott módszereket tekintve megfelel az előzetes régészeti dokumentáció fogalmi feltételeinek, és alkalmas az elvégzendő régészeti feladatellátás módjának, valamint idő- és költségvonzatának meghatározására.

(3) Az előzetes régészeti dokumentációt a beruházóval kötött írásbeli szerződés alapján a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv készíti el.

(4) Az előzetes régészeti dokumentáció adattartalmának meghatározásához a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv megkeresésére a gyűjtőterületén érintett múzeum köteles a szakmai adatbázisában szereplő adatot ingyenesen, teljességi nyilatkozattal nyolc napon belül a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv rendelkezésére bocsátani.

(5) Az előzetes régészeti dokumentáció készítése során - a jogszabályban meghatározott kivételekkel - próbafeltárást kell végezni, amely nem a megelőző feltárás része.

(6) A jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv az előzetes régészeti dokumentáció keretében végzett régészeti feladatellátás jogszabályban meghatározottak szerinti elvégzésébe saját kapacitáshiánya esetén kizárólag más, a 20. § (4) bekezdés szerinti, feltárássra jogosult intézményt vonhat be. A bevont feltárássra jogosult intézmény további régészeti szaktevékenységet ellátó közreműködőt nem vehet igénybe.

(7) A műszeres lelőhely- és leletfelderítéshez kapcsolódó feladatok ellátásába gazdasági társaság bevonható.

(8) Amennyiben a beruházó a régészeti gépi földmunka elvégzését nem tudja biztosítani, az előzetes régészeti dokumentáció keretében végzett régészeti feladatellátáshoz kapcsolódó régészeti gépi földmunka elvégzéséről a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv - a közbeszerzésekről szóló törvény szerint - gondoskodik a beruházó költségén.

4.2.3. Feltárási projektterv

23/D. § (1) Az előzetes régészeti dokumentáció zárodokumentuma a feltárási projektterv.

(2) A feltárási projektterv meghatározza a nagyberuházáshoz kapcsolódó valamennyi régészeti feladatellátást, annak módját, az érintett területet és annak régészeti jellemzőit, a várható kockázatokat. A feltárási projektterv tartalmazza továbbá a projektterv készítésének időpontjában irányadó szabályok szerint, valamint a 23/E. § (2) bekezdése alapján a régészeti feladatellátást végző, feltárássra jogosult intézményt. A jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv a projekttervben határozza meg a nagyberuházás régészeti területi jellemzői és előkészítettsége alapján a régészeti feladatellátás területi szakaszait és a szakaszolás indokait.

(3) A feltárási projektterv elkészítésébe a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv jogszabályban meghatározottak szerint örökségvédelmi szakmai tanácsadó testületet vonhat be.

(4) A feltárási projekttervet a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv a beruházó részére megküldi. A beruházó a feltárási projekttervet véleményezheti, módosítását, kiegészítését javasolhatja. A véleményt figyelembe kell venni, ha az műszaki és pénzügyi szempontból a régészeti feladatellátást akadályozó tényeken alapul.

(5) A beruházó által elfogadott projekttervet a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv megküldi a projekttervben szereplő, a régészeti feladatellátás elvégzésére megjelölt intézménynek, valamint az MNM KK-nak.

4.2.4. Nagyberuházáshoz kapcsolódó megelőző feltárás és elfedés

23/E. § (1) A beruházó a megelőző feltárás elvégzésére írásbeli szerződést köt, ha a megelőző feltárás elvégzésére a terület rendelkezésre áll.

(2) A Magyar Nemzeti Múzeum a beruházó szerződéskötési szándékáról, annak kézhezvételét követő 5 napon belül értesíti a nagyberuházás megelőző feltárásának elvégzésére jogosult intézményt és koordinálja a szerződéskötést.

(2a) A nagyberuházást megelőző feltárást a gyűjtőterületén érintett megyei hatókörű városi múzeum, Budapesten a Budapesti Történeti Múzeum végezheti jogszabályban meghatározottak szerint.

(2b) A nagyberuházást megelőző feltárás régészeti szaktevékenységének elvégzésébe

a) a gyűjtőterületén érintett területi múzeumot kapacitása erejéig kötelezően be kell vonni,

b) további kapacitáshiány esetén kizárólag más, a 20. § (4) bekezdése szerinti feltárássra jogosult intézmény vonható be.

(3) A (2b) bekezdés szerinti bevont feltárássra jogosult intézmény a régészeti szaktevékenység ellátásában további közreműködőt nem vehet igénybe.

(4) Ha a gyűjtőterületén érintett vármegyei hatókörű városi múzeum, Budapesten a Budapesti Történeti Múzeum a megelőző feltárássra vonatkozó szerződést a 22. § (11) bekezdésében meghatározott 15 napos határidőn belül nem köti meg, akkor az MNM KK gondoskodik a régészeti feladatellátás elvégzéséről.

(4a) A (4) bekezdés szerinti esetben a kultúráért felelős miniszter - a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény 40. § (3) bekezdése alapján a működési engedély módosításával - hivatalból indított eljárásban dönt a vármegyei hatókörű városi múzeum régészeti gyűjtőkörének lezárásáról. Az eljárásban a kulturális örökség védelméért felelős miniszter egyetértési jogot gyakorol.

(5) Nagyberuházás megvalósítása esetén a régészeti földmunka, valamint a kivitelezés földmunkái régészeti megfigyelés mellett végezhetőek.

(6) A nagyberuházáshoz kapcsolódó régészeti megfigyelés biztosítására a (2a)-(3) bekezdésben foglaltakat kell alkalmazni.

(7) A régészeti megfigyelés során előkerülő régészeti lelőhelyek feltárási módjáról és feltételeiről jogszabályban meghatározottak szerint a hatóság dönt.

(8) Ha a nagyberuházás esetén végzett régészeti feladatellátás idő- és költséghatára a teljes felületű feltárást nem teszi lehetővé, és a beruházó nyilatkozata alapján az elfedés műszakilag megvalósítható, a lelőhely jogszabályban meghatározott módon elfedhető. A nyilvántartott régészeti lelőhely elfedése a lelőhely fizikai állapotromlását nem eredményezheti.

(9) Ha a beruházó nyilatkozata alapján az elfedés műszakilag nem valósítható meg, akkor a régészeti megfigyelés keretében régészeti bontómunkát kell végezni.

4.2.5. Nagyberuházás esetén végzett régészeti feladatellátás idő- és költséghatára

23/F. § (1) Az előzetes régészeti dokumentáció készítése során végzett próbafeltárás időtartama a próbafeltárás céljára a beruházótól a földmunkával érintett munkaterületnek régészeti munkavégzésre alkalmas állapotban, állapotörögzítő jegyzőkönyvvel történő átvételétől számított legfeljebb 30 nap. A próbafeltáráshoz kapcsolódó gépi földmunka időtartama legfeljebb 10 nap lehet, amely a próbafeltárás időtartamába nem számít bele. A beruházó és a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv ennél hosszabb időtartamban is megállapodhat.

(2) A feltárási projekttervet a próbafeltárások elvégzését követő 10 napon belül kell elkészíteni, kivéve, ha a beruházó és a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv ennél hosszabb időtartamban állapodik meg.

(3) Teljes felületű feltárás esetén a feltárás időtartama a feltárás céljára a beruházótól a földmunkával érintett munkaterületnek vagy régészeti területi szakasznak régészeti munkavégzésre alkalmas állapotban, állapotörögzítő jegyzőkönyvvel történő átvételétől számított legfeljebb 30 - régészeti feltárás elvégzésére jogszabályban meghatározottak szerint alkalmas - nap. A beruházó és a feltáráshoz jogosult intézmény ennél hosszabb időtartamban is megállapodhat. A teljes felületű feltáráshoz kapcsolódó gépi földmunka időtartama a teljes felületű feltárás időtartamába nem számít bele.

(4) A nagyberuházáshoz kapcsolódó régészeti feltárással összefüggő rendelkezések alkalmazásában - tekintet nélkül a nagyberuházás szakaszolására - a beruházás teljes bekerülési költsége a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 47-51. §-ában meghatározott tételek tervezett összege.

(5) A beruházó legkésőbb a próbafeltárás megkezdése előtt köteles a beruházás teljes bekerülési költségéről nyilatkozatot tenni.

(6) A beruházót terheli az előzetes régészeti dokumentáció - beleértve a próbafeltárást -, a teljes felületű feltárás, valamint a régészeti megfigyelés és az elfedés régészeti előkészítésének költsége.

(7) Az előzetes régészeti dokumentáció elkészítésének költségei - nemzetgazdasági szempontból indokolt esetben - a központi költségvetésből fedezhetőek.

(8) Az előzetes régészeti dokumentáció készítésének költségei – ide nem értve azt az esetet, ha a beruházó ennél magasabb összeg megfizetését vállalja – nem haladhatják meg a beruházás teljes bekerülési költségének az alábbi értékét:

a) nagyberuházás esetén a beruházás teljes bekerülési költségének 0,35 százalékát,

b) a 23/G. § (1) bekezdés a) és b) pontja szerinti kiemelt nagyberuházás esetén

ba) a 30 milliárd forintot meghaladó kiemelt nagyberuházás esetében, a beruházás teljes bekerülési költségének 0,065 százalékát,

bb) a 60 milliárd forintot meghaladó kiemelt nagyberuházás esetében, a beruházás teljes bekerülési költségének 0,035 százalékát.

(8a) Az előzetes régészeti dokumentáció készítésének költsége

a) tartalmazza a végleges leletbefogadás,

b) nem tartalmazza a próbafeltáráshoz szükséges gépi földmunka, továbbá a munka- és balesetvédelmi szabályok betartásához szükséges műszaki feltételek biztosításának költségét.

(9) A teljes felületű feltárás költségei – ide nem értve azt az esetet, ha a beruházó ennél magasabb összeg megfizetését vállalja – nem haladhatják meg a beruházás teljes bekerülési költségének az alábbi értékét:

a) nagyberuházás esetén a beruházás teljes bekerülési költségének 1 százalékát,

b) a 23/G. § (1) bekezdés a) és b) pontja szerinti kiemelt nagyberuházás esetén

ba) a 30 milliárd forintot meghaladó kiemelt nagyberuházás esetében, a beruházás teljes bekerülési költségének 0,5 százalékát,

bb) a 60 milliárd forintot meghaladó kiemelt nagyberuházás esetében, a beruházás teljes bekerülési költségének 0,1 százalékát.

(9a) A (9) bekezdés szerinti összeg

a) tartalmazza a teljes felületű feltárás terepi munkavégzésén túl - beleértve a feltárás munkafeltételei biztosítását is - a jogszabályban meghatározott tartalmú dokumentálás és az elsődleges leletfeldolgozás, valamint a végleges leletbefogadás költségeit.

b) nem tartalmazza a jogszabályban meghatározottak szerint feltáráshoz alkalmas napon kívüli régészeti feltárás végzéséhez a beruházó által kötelezően biztosítandó szükséges technikai felszerelés biztosításának költségét.

(10) A tényleges költségekről köteles

a) a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv az előzetes régészeti dokumentáció tekintetében

b) a feltárás elvégzésére szerződött múzeum

jogszabályban meghatározott módon elszámolni.

(11) A feltáráshoz jogosult intézmény a teljes felületű feltárás és az elfedés régészeti előkészítésének összköltségei 10 százalékának erejéig tartalékot képezhet az esetleges régészeti

többletköltségekre. A tartalék a beruházó és a feltárást végző intézmény közötti megállapodás alapján használható fel.

4.2.6. Az egyes nagyberuházásokhoz kapcsolódó régészeti feladatellátásra vonatkozó különös előírások

23/G. § (1) Az olyan nagyberuházás esetén,

- a)* amellyel összefüggő közigazgatási hatósági ügyeket a Kormány rendeletében nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű üggyé nyilvánított,
- b)* amelyet törvény vagy kormányrendelet kiemelten közérdekű beruházássá, vagy amelyet kormányrendelet nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű közlekedési infrastruktúra-beruházássá nyilvánított,
- c)* amely a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. által kezelt,
- d)* ami az energiahordozók szállításához, energiaellátás biztosításához szükséges, vagy
- e)* amely bányászati tevékenység végzésével jár [a továbbiakban az *a)*-*e)* pont alattiak együtt: kiemelt nagyberuházás]

a régészeti feladatellátásra - beleértve az előzetes régészeti dokumentáció készítését -, a megelőző feltárással kapcsolatos, valamint a 23/B-23/F. §-ban meghatározott rendelkezéseket ezen alcímben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A kiemelt nagyberuházás esetén a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv gondoskodik

- a)* a megelőző feltárást, valamint
- b)* a kivitelezés során ellátandó régészeti megfigyelés és szükség esetén régészeti bontómunka elvégzéséről, és e feladatokra vonatkozó szerződést a beruházóval a 22. § (11) bekezdésében meghatározott 15 napos határidőn belül megkötöti.

(3) A (2) és (4) bekezdésben meghatározott feladatok elvégzésébe jogszabályban meghatározott módon bevonható

- a)* a gyűjtőterületén érintett vármegyei hatókörű városi múzeum, Budapesten a Budapesti Történeti Múzeum,
- b)* a gyűjtőterületén érintett területi múzeum, vagy
- c)* a feltárással jogosult intézmény vagy szervezet.

(4) Amennyiben a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv régészeti feladatellátással kapcsolatos megkeresésére a (3) bekezdésben megjelölt intézmény vagy szervezet öt napon belül nem válaszol, a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv közvetlenül gondoskodik a régészeti feladatellátásról.

(6) Amennyiben a feltáráshoz alkalmatlan napok miatt a feltárás nem végezhető el a beruházó számára elfogadható határidőre, a feltáró intézmény a feltáráshoz szükséges technikai felszerelés biztosításának költségét a 23/F. § (9) bekezdésében meghatározott költségkereten túl elszámolhatja annak érdekében, hogy a régészeti feltárást a jogszabályban meghatározottak szerint feltáráshoz alkalmas napon kívüli napokon is végezni lehessen.

(7) Kiemelt nagyberuházás esetén a hatóságnak a megelőző feltárás engedélyezésére irányuló eljárásában szakhatóság nem vesz részt, szakkérdést nem kell vizsgálni.

4.3. Mentő feltárás

24. § (1) A régészeti emlékek és leletek előkerülése esetében is gondoskodni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzéséről. Ha a helyszíni megőrzésre nincs lehetőség, mentő feltárást kell végezni. Mentő feltárás elvégzésére a 22. § (5) bekezdése szerinti intézmény jogosult.

(2) Ha régészeti feltárás nélkül régészeti emlék, lelet vagy annak tűnő tárgya kerül elő, a felfedező, a tevékenység felelős vezetője, az ingatlan tulajdonosa, az építtető vagy a kivitelező köteles

a) az általa folytatott tevékenységet azonnal abbahagyni,

b) a jegyző útján a hatóságnak azt haladéktalanul bejelenteni, amely arról haladéktalanul tájékoztatja a mentő feltárás elvégzésére a 22. § (5) bekezdése szerint feltáráshoz jogosult intézményt, valamint

c) a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - a feltáráshoz jogosult intézmény intézkedéséig gondoskodni.

(3) A feltáráshoz jogosult intézmény köteles a mentő feltárást haladéktalanul megkezdeni, és folyamatosan - az elvárható ütemben - végezni, az előkerült régészeti leletet ideiglenesen elhelyezni.

(4) Ha a mentő feltárást nem lehet 30 nap alatt elvégezni, a hatóság hivatalból vagy a feltárást végző intézmény javaslatára ideiglenesen védetté nyilváníthatja a földterületet.

(5) A feltárást végző intézmény köteles a feltárás befejezését követő 30 napon belül a lelőhely ismertté vált adatait jogszabályban meghatározott módon bejelenteni. A lelőhelyet a hatóság nyolc napon belül nyilvántartásba veszi.

25. § A mentő feltárást végző múzeum jogosult a leletmentésre fordított költségeinek megtérítésére, amennyiben az állam nem mond le javára a régészeti leletek tulajdonjogáról. A költségek iránti igényt a hatósághoz kell benyújtani.

26. § A korábban ismeretlen, régészeti nyilvántartásban nem szereplő régészeti lelőhely, illetve lelet feltáráson kívüli felfedezője vagy bejelentője jogszabályban meghatározottak szerint elismerésben részesíthető.

5. Az örökségvédelmi bírság

Az örökségvédelmi törvény rendelkezik az örökségvédelmi bírságról is:

82. § (1) Örökségvédelmi bírsággal (a továbbiakban: bírság) kell sújtani azt a természetes vagy jogi személyt és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetet, aki (amely)

a) az e törvényben vagy más jogszabályban engedélyhez kötött tevékenységet a védetté nyilvánított vagy e törvény erejénél fogva védelem alatt álló kulturális örökségi elemen engedély vagy tudomásulvétel nélkül vagy attól eltérő módon végzi,

b) a 61/I. § (4) bekezdése szerinti tevékenységet a kiemelt nemzeti emlékhely és annak településkép-védelmi környezete területén a Kiemelt Nemzeti Emlékhely Bizottság előzetes hozzájárulása nélkül vagy az előzetes hozzájárulásban meghatározottaktól eltérő módon végzi,

c) a védetté nyilvánított vagy e törvény erejénél fogva védelem alatt álló kulturális örökség elemeit jogellenesen megsemmisíti vagy megrongálja, valamint

d) a védett kulturális örökségi elemet kötelezettségének elmulasztásával veszélyezteti,

e) régészeti feltárást feltárási jogosultság nélkül végez, vagy szakértői jogosultsággal rendelkező személy – a kirendelt igazságügyi szakértő szakvéleménye szerint – szakszerűtlen, illetve szándékosan vagy súlyos gondatlanságból valótlán tartalmú szakvéleményt, dokumentációt készít,

f) nyilvántartott régészeti lelőhelyen a hatóság engedélye vagy nyilatkozata nélkül beruházást valósít meg.

g) kulturális javakon az e törvényben vagy más jogszabályban tiltott tevékenységet végez,

h) az e törvényben vagy más jogszabályban engedélyhez kötött tevékenységet a kulturális javakon engedély nélkül vagy attól eltérő módon végzi.

(2) Bírsággal sújtható az, aki a jogszabály által előírt

a) bejelentési kötelezettségének, vagy

b) árverési hirdetményben a védettség tényéről szóló tájékoztatási kötelezettségének nem tesz eleget.

(3) A bírságot a hatóság szabja ki.

(4) A bírság összegének megállapításánál a közigazgatási szabályszegések szankcióiról szóló törvényben meghatározott mérlegelési szempontok mellett a hatóság figyelembe veszi a kulturális örökség elemének történeti, eszmei jelentőségét és egyediségét is.

83. § A bírság kiszabásának nincs helye,

a) ha az annak alapjául szolgáló magatartásnak, illetve cselekménynek a hatóság tudomására jutásától számítva egy év, vagy

b) ha az annak alapjául szolgáló magatartásnak, illetve cselekménynek a befejezésétől tíz év eltelt.

85. § A bírságolásra vonatkozó részletes szabályokat, valamint a bírság megállapításának alapjául szolgáló értékhatárokat és a bírság legmagasabb összegét a Kormány rendeletben határozza meg.

A 191/2001. (X. 18.) Korm. rendelet határozza meg a régészeti lelőhelyek kategóriákba sorolását és a kategóriánkénti büntetés összegét is:

2.§ (1) A kategóriába sorolást - a (2)-(4) bekezdésben meghatározottak kivételével - régészeti lelőhelyek és műemlékek esetén a védettségre vonatkozó miniszteri rendelet, kulturális javak esetén a védetté nyilvánítást kimondó határozat tartalmazza.

(2)A bírság megállapítása szempontjából a Kövt. 46. §-ában meghatározott kulturális javak és a nem védett kulturális javak a IV., a nyilvántartott régészeti lelőhelyek és a kulturális örökség ideiglenes védelem alatt álló elemei az I. kategóriába tartoznak.

(4)A kulturális örökségnek a Kövt. hatálybalépése előtt védetté nyilvánított elemei közül a régészeti lelőhelyek és kulturális javak e rendelet alapján mindaddig az I. kategóriába tartoznak, amíg a védettségükre vonatkozó rendelet, illetve határozat másképp nem rendelkezik.

4.§ (1) A bírság összege a kulturális örökségnek a Kövt. hatálybalépése előtt védetté nyilvánított elemei közül a régészeti lelőhelyek és kulturális javak vonatkozásában

a) az I. kategória esetén 13 ezertől 325 millió forintig,

b) a II. kategória esetén 13 ezertől 162,5 millió forintig,

c) a III. kategória esetén 13 ezertől 32,5 millió forintig,

d) a IV. kategória esetén 13 ezertől 325 millió forintig terjedhet.

7. § (1) A bírságot a hatóság állapítja meg.

A kulturális javak védelme a tulajdonos rendelkezési jogát is korlátozza. A Btk-ban ezt az alábbi módon szabályozzák:

Műemlék vagy védett kulturális javak megrongálása

357.§ (1) Aki a tulajdonában álló műemléket, védett kulturális javak körébe tartozó tárgyat vagy a tulajdonában álló ingatlanon lévő régészeti lelőhelyet megrongálja, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki a tulajdonában álló

- a) műemléket vagy védett kulturális javak körébe tartozó tárgyat megsemmisíti,
 - b) műemlék olyan helyrehozhatatlan károsodását idézi elő, amelynek következtében az elveszti műemléki jellegét, vagy
 - c) védett kulturális javak körébe tartozó tárgy vagy régészeti lelőhely helyrehozhatatlan károsodását idézi elő,
- egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Védett kulturális javakkal visszaélés

358.§ (1) Aki

- a) a védett gyűjteményhez tartozó tárgyat vagy védett tárgye gyűttes darabját jogszabályban előírt előzetes hozzájárulás nélkül elidegeníti,
 - b) védett kulturális javak körébe tartozó tárgy, gyűjtemény vagy tárgye gyűttes tulajdonjogában bekövetkezett változásra vonatkozó, jogszabályban előírt bejelentési kötelezettségét elmulasztja,
 - c) védett kulturális javak körébe tartozó tárgyat, gyűjteményt vagy tárgye gyűttest engedély nélkül külföldre juttat, vagy a kiviteli engedély kereteit túllépi,
- büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
- (2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a kulturális javak körébe tartozó és kiviteli engedélyhez kötött tárgyat engedély nélkül külföldre juttat, vagy a kiviteli engedély kereteit túllépi